

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA OILA KONSEPTINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI

*Nasimova Shahnoza,
Shayhontohur tumani Yangi asr maktabi
ingliz tili fani o‘qituvchisi*

Annotatsiya: mazkur maqola ingliz va o‘zbek tillarida mavjud oila konsepti, uning qiyosiy tipologik, lingvokulturologik tadqiqiga bag‘ishlangan bo‘lib, til taraqqiyotining umumiy va o‘ziga xos an‘analarini aniqlashning nazariy asoslarini qamrab oladi. Shuningdek, konsept tushunchasiga olimlar tomonidan berilgan izoh, nazariy qarashlar, oilaning xalqlar milliy-madaniy dunyoqarashidagi roli kabilar ham tavsiflangan.

Kalit so‘zlar: konsept, lingvomadaniyatshunoslik, dunyoqarash, qiyoslash, madaniyat, semantika

Аннотация: данная статья посвящена понятию семьи в английском и узбекском языках, его сравнительно-типологическому и лингвокультурному изучению, а также освещает теоретические основы определения общих и специфических традиций языкового развития. Также описаны объяснения, данные учеными понятию, теоретическим взглядам, роли семьи в национально-культурном мировоззрении народов.

Ключевые слова: концепт, лингвокультурология, мировоззрение, сравнение, культура, семантика.

Abstract: this article is devoted to the concept of family in English and Uzbek languages, its comparative typological and linguocultural study, and covers the theoretical foundations of determining the general and specific traditions of language development. Also, the explanation given by scientists to the concept, theoretical views, the role of the family in the national-cultural worldview of the peoples are also described.

Key words: concept, linguistic and cultural studies, worldview, comparison, culture, semantics

Kognitiv tilshunoslikning alohida yo‘nalish shaklida rivojlanishi til birliklarini o‘rganishda yangicha yondashuvlarning paydo bo‘lishiga olib keldi. Xususan, ma‘no bilish hodisasi bilan uzviy bog‘liqlikda ularning o‘zaro munosabati kontekstda talqin etila boshlandi.

Oila qon-qarindoshlari bilan bog‘liq bo‘lgan eng qadimgi ijtimoiy guruhdir. Ushbu etnik guruh nomini dunyoning turli tillarida boshqa nomlar bilan atash mumkin. Til va madaniyat turli mentalitet va nazariyalarni shakllantiradi, shuning uchun Sharq va G‘arbda oila tushunchasining ko‘plab xususiyatlari mavjud. Ingliz va o‘zbek oilalarida ushbu tushunchaning xususiyatlari lingvistik sohani o‘rganish uchun qiziqarli mavzudir. Ushbu maqolada G‘arb va Sharq mamlakatlarida mavjud jamiyatda oila tushunchasining ahamiyati ko‘rib chiqiladi.

Avvalo, ingliz va o‘zbeklarning ijtimoiy va tarixiy kelib chiqishi turlicha ekanligini hisobga olish kerak. Angliya eng rivojlangan mamlakatlardan biri bo‘lib, u madaniy xususiyatlarga va G‘arb an‘analariga boy hisoblanadi. Holbuki, O‘zbekiston sharq davlati, turmush tarzi va mentaliteti ham o‘ziga xos. Bizda oila muqaddasligi, unga sadoqat alohida ulug‘lanadi. Angliya, shuningdek, odamlarni yanada jipslashtirish va aholining milliy o‘ziga xosligini saqlab qolish uchun tarixiy an‘analarni saqlash vositasi sifatida oilaviy rishtalarni mustahkamlashga e‘tibor qaratilishi bilan mashhur. Ma‘lumki, o‘rtacha oilaning shakllanishi klassik yadroli oila bo‘lib, unda bir nechta oila a‘zolari, jumladan, ota-onalar va bolalar mavjud. Katta oila Angliyadagi oilalarda unchalik keng tarqalgan emas. Aksariyat britaniyalik oilalarning afzalligi oilani kichik saqlashdir, bu kichikroq oilalarning ota-onalari uchun bosh suyagi va iqtisodiy bosimdir. Bunday oiladagi ota-onalar farzandlarini tarbiyalashda ko‘proq erkinlikka ega. Yuqori turmush darajasida yashash zarurati tufayli, bolalarning talablari, odatda, ularni bir nechta farzand ko‘rishga majbur qiladigan va

yaxshi yashash sharoitlariga bo'lgan ehtiyojlarini qondirishga harakat qiladigan ota-onalar uchun moliyaviy jihatdan mushkuldir. Ota-onalar farzandlariga ta'lim berish uchun o'zlarining strategik tanlovlarni qilishlari kerak. Misol tariqasida, ota-onalarning mas'uliyati bolalarga g'amxo'rlik qilishda juda muhimdir. Shu jarayonda, bolalar o'zlari uchun qaror qabul qilishda mustaqil va erkin bo'lishni o'rganadilar.

Yoshlar o'rtasidagi ajralishlar jamiyat uchun nozik masala sifatida qaraladi, shuning uchun turmush qurishning o'rtacha yoshi ortib bormoqda. Zamonaviy dunyo me'yorlari o'rta sinf odamlarini boshqargan. Ularning aksariyati o'zlari uchun martaba yaratish, istiqbolli ish o'rnlari va qoniqarli ish sharoitlariga ega bo'lish, o'z biznesini boshlash yoki boshqa bironing qarorlarini qabul qilishdan oldin dunyo bo'ylab sayohat qilishni maqsad qiladi.

Family – oila ingliz tilida ism tarkibiga kiradi. Ota-onalar va ularning farzandlaridan iborat asosiy ijtimoiy birlik, birgalikda yashaydigan yoki yashamaydigan guruh sifatida: bir yoki bir nechta kattalar va ular qaraydigan bolalardan iborat ijtimoiy birlik; bir shaxsning yoki bir juftning birgalikdagi farzandlari; bir shaxsning turmush o'rtog'i va farzandlari; ota-ona, bolalar, amaki, xola va amakivachcha kabi yaqin qarindoshlar guruhi; yuqoridagilarning barchasi umumiy naslning avlodlari hisoblanganligi sababli "oilal" tushunchasi tashkil etadi.

Oila konseptining nominativ, asosiy ma'nosi – qonga (qarindoshlar) yaqin odamlar guruhidir. Oilani bir-biriga nikoh yoki qarindoshlik, shuningdek, umumiy uy-ro'zg'or munosabatlari, o'zaro yordam va bir-birlari oldidagi o'zaro mas'uliyat bilan bog'langan odamlar guruhi deb ta'riflaydi". To'g'ridan to'g'ri, ya'ni so'zma-so'z ma'noda, bu turmush o'rtog'i, bolalari, ota-onalari va boshqalar. Boshqacha qilib aytganda, "Oila" tushunchasi birga yashaydigan odamlarni tegishli chiziq bo'ylab birlashtiradi. "Oila" umumiy manfaatlar bilan birlashtirilgan, sevgi yoki do'stlik hissi bilan birlashtirilgan odamlar guruhi yoki tashkilotidan iborat. Bu maktab/universitet oilasi, do'stlar oilasi, hamkasblar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Rahmanova I., Mamatkulova X. (2022). Ingliz va o'zbek tillarida vaqt konseptining lingvokulturologik xususiyatlari. *Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры*, 2(12), 47–50. Извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/ejsspc/article/view/10526>
2. Gak V.G. Tilshunoslik haqida // Chet el tilshunosligida yangilik. Nashr. 25: Qarama-qarshi tilshunoslik. – M., 2019. B. 5–17.
3. Falsafiy ensiklopedik lug'at . 2019. – B. 101.
4. Telia V. N. Lingvokulturologiyaning asosiy postulatlarini // Filologiya va madaniyat: 2-stajyorning materiallari. konf. 3-qism. Tambov, 2019. S. 14–15.
5. Mg'minov S. O'zbek muloqot xulqining ijtimoi-lisoniy xususiyatlari. Filol. muxlis. dok. diss. T. 2010. 8-garov
6. Maslova V.A. Lingvokulturologiya/ V.A. Maslova: Talabalar uchun darslik. – M.: "Akademiya" nashriyot markazi, 2011. – 208 b.
7. Lebedko M.G madaniyatning kognitiv dominantni sifatida. Amerika va Rossiya vaqtinchalik kontsepsiya sohalarni taqqoslash / – Vladivostok: Dalnevost nashriyoti. un-ta, 2012. – 240 b.]